

**GESELLSCHAFTSRECHTLICHE
TRANSFORMATIONEN VON
WIRTSCHAFTLICHEN SYSTEMEN IN DEN
ZEITEN DER NEO-INDUSTRIALISIERUNG**

Monographie

*herausgegeben vom Doktor der Wirtschaftswissenschaften,
Professor Pasichnyk Yu.*

Verlag SWG imex GmbH
Nürnberg, Deutschland
2020

Verlag SWG imex GmbH

Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung

Genehmigt durch die Entscheidung
der Akademie der Wirtschaftswissenschaften der Ukraine

Rezensenten

Doktor Habil der Wirtschaftswissenschaften, Professor Shirinyan Lada

Doktor der Wirtschaftswissenschaften, Professor Alekseev Ihor

Doktor der Wirtschaftswissenschaften, Professor Khrapkina Valentyna

Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung. Korneev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 714 p.

ISBN 978-3-9819288-3-4

Die Ausgabe ist an Wissenschaftler, Fachleute des Finanzsektors, Lehrer, Studenten und anderen Interessengruppen gerichtet.

Alle eingereichten Materialien werden in der Redaktion des Autors veröffentlicht und selbst die Autoren sind für die Originalität, Gültigkeit, Vollständigkeit und Richtigkeit des präsentierten Textes verantwortlich.

ISBN 978-3-9819288-3-4

© 2020 Verlag SWG imex GmbH
© 2020 Korneev, V., Pasichnyk, Yu.,
Radchenko, O., Khodzhaian, A. und andere

основними з яких є: налагодження тісного взаємозв'язку між державою і банками та об'єднання їх зусиль з активізації мікрокредитування малого бізнесу; створення спеціалізованих організацій для підтримки започаткування власної справи суб'єктом підприємницької діяльності, розподіл ризику кредитування малого бізнесу між банками та державою через створення спеціального фонду для надання гарантій; розроблення програм мікрокредитування окремо для кожного регіону України, поділ програм мікрокредитування на загальнодержавні, регіональні та галузеві.

Таким чином, підтримка малого підприємництва в аграрному секторі через механізми кредитування є важливою і нині здійснюється за різними напрямками та умовами, як комерційними банками, так і різними фондами та організаціями.

Мікрокредитування – є один із елементів фінансування, який передбачає надання банком чи іншою організацією невеликої суми у борг. Це специфічна форма кредитування суб'єктів малого підприємництва, яка: обмежена у розмірах, не потребує забезпечення заставою, надається на короткий термін.

Дослідивши механізми фінансового забезпечення мікрокредитування, що є основою ринкової економіки та порівнявши їх із світовими аналогами, можна стверджувати, що мікрокредитування є необхідним не тільки як визначний засіб забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, а й як засіб піднесення національної економіки та істотного забезпечення соціальних потреб населення і його добробуту. Ринок мікрокредитування забезпечує умови щодо стабільного розвитку вітчизняної економіки, а кінцевим результатом використання мікrokредитів повинен стати розвиток виробництва, спрямованого на пріоритетні галузі економіки, випуск конкурентоспроможної продукції та надання високоякісних послуг.

На основі вивчення позитивної практики кредитування малих підприємств у країнах з ринковою економікою слід констатувати, що основними передумовами активізації вітчизняного ринку мікрокредитування в Україні є надійна державна підтримка та створення в банківських установах спеціальних підрозділів, які вивчають ситуацію на ринку мікрокредитування, здійснюючи аналіз попиту на певні види мікrokредитних продуктів.

3.5 Аналіз ринку страхування зернових культур в Україні

Агропромисловий комплекс України – один із найпотужніших секторів економіки, який значною мірою впливає на розвиток соціально-економічних процесів суспільства, його рівень життя та продовольчу безпеку країни. Вагому роль у розвитку аграрної сфери України відіграє виробництво сільськогосподарських культур, зокрема зернових та олійних, адже дана продукція дозволяє здійснювати вихід на світові ринки, забезпечуючи надходження фінансових потоків від її експорту. За останні роки Україна ввійшла в десятку світових лідерів по експорту зернових культур, попит на які в світі щорічно зростає. (рис. 1).

Валовий збір зернових культур в Україні постійно зростає (рис. 2), проте динаміка посівних тазібраних площ протягом 2014-2018 рр. мала негативну тенденцію порівняно з 2009-2013 рр. За період з 2014 по 2018 рр. зернові

втрапили близько 12% посівних площ, тобто Україна повторює світовий тренд скорочення посівних площ під зерновими культурами.

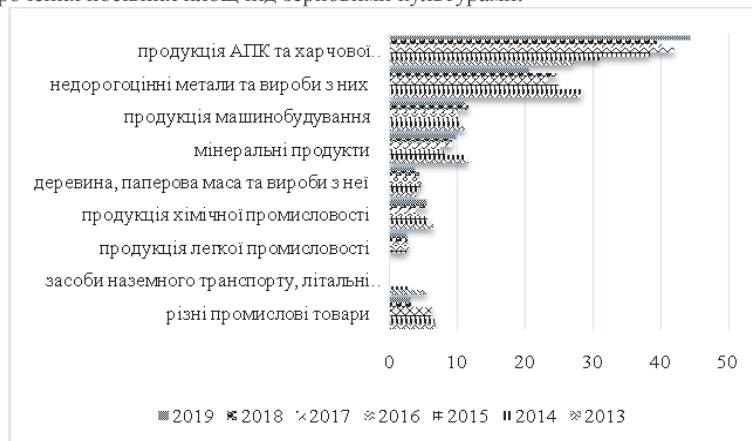

Рисунок 1 – Структура експорту товарів з України за 2013-2019 рр., %

Джерело: побудовано автором^{1,2}

Поряд зі зменшенням посівних площ зернових культур, зменшуються і зібрані площі, що пояснюється впливом негативних факторів на їх вирощування. Основні ризики, що спостерігаються при виробництві сільськогосподарської продукції – природно-кліматичні, а це означає, що вони перебувають поза межами людського впливу.

У багатьох аграрних країнах страхування для фермерів відіграє важливу роль у мінімізації ризиків. У природи немає поганої погоди, але такий вислів для аграріїв не підходить, адже кожен хоче зібрати гарний урожай із мінімальними втратами. Спрогнозувати погодні умови можна, але не на 100%. Зменшити ж їх негативні наслідки практично неможливо. Особливо в аграрному секторі, кліматичні показники, які є найбільш непередбачуваними, можуть призвести навіть до повної втрати врожаю. Саме ці ризики для аграріїв зростають, бо останніми роками погодні умови в Україні змінюються динамічно. У сільському господарстві України раз на чотири-п'ять років спостерігається певна схема часткової або повної втрати врожаю зернових. Раз на 20-30 років трапляються катастрофічні ситуації, що можуть призвести до повної втрати врожаю. Мінімізувати ризики аграрного виробництва можна за допомогою страхування³.

Саме тому агрострахування повинно відігравати важливу роль та сприяти сталому розвитку агробізнесу.

При порівнянні українського ринку з міжнародним, то лідером в агрострахуванні є США, де 90% господарств застраховані. Активно користуються

¹Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

²Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України <https://www.me.gov.ua>

³Страхування аграріїв: страхують всі і всіх? URL: <https://business.ua/finances/9276-strakhuvannia-ahriiiv-strakhuiut-vsi-i-vsikh>

цими послугами і в країнах Європи. Натомість в Україні послугою агрострахування користуються близько 5% сільгоспвиробників¹.

Рисунок 2 – Динаміка посівних / зібраних площ і валового збору зернових культур в Україні за 2009-2019 рр.

Джерело: складено автором²

Рівень розвитку страхування в Україні значно поступається аналогічному рівню розвинутих країн світу, зокрема, спостерігається низький рівень страхування сільськогосподарських культур, що стає причиною зменшення ефективності всього агропромислового комплексу, адже страхування дозволяє знижувати ризики та витрати, а також оптимізувати вплив держави на вирішення основних проблем аграрного сектору України³.

На страховому ринку України пропонуються класичні та індексні страхові продукти. Класичні страхові продукти включають в себе як страхування окремих ризиків так і мультиризикове страхування, тобто комплексне. На сьогодні вітчизняні страховики пропонують аграріям декілька класичних продуктів. Так, програма комплексного страхування посівів сільськогосподарських культур на період перезимівлі передбачає страхування витрат, понесених господарством на посів та вирощування озимих культур. Страхування проводиться на випадок загибелі та пошкодження озимих культур внаслідок настання несприятливих погодних умов перезимівлі. Під загибеллю розуміється знищення 50% (та більше) рослин від їхньої первісної щільності. Страхівка покриває, зокрема, такі ризики, як посуха, пожежа, буря, злива, паводок, град, приморозок тощо.

Для захисту найпоширеніших в Україні озимих та ярих культур на весняно-літній період передбачається програма страхування майбутнього врожаю

¹Перспективи агрострахування в Україні. *Агробізнес сьогодні*, 2019. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ahrostrakhuvannia/item/12688-perspektyvy-ahrostrakhuvannia-v-ukraini.html>

²Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

³Шолойко А. Класичні та індексні страхові продукти для галузі рослинництва. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/klasichni-ta-indeksni-strahovi-produkti-dlya-galuzi-roslinnictva.html>

сільськогосподарських культур на період весна-літо. Страхування проводиться на випадок неотримання або недоотримання урожаю внаслідок настання відповідних страхових ризиків. Розмір страхового внеску, який має сплатити агровиробник залежить від страхового тарифу, який коливається в межах від 1,7% до 7%, розміру франшизи, регіону та культури.

Індексне страхування відрізняється від класичного тим, що страховим випадком стає не загибель посівів або недобір урожаю нижче обумовленого рівня, а несприятливі метеорологічні умови, які виступають причиною неврожайів. Індексні страхові продукти базуються на регіональному індексі вегетації, врожайності або погоди.

Основною перевагою індексного страхування є те, що для визначення страхового випадку не обов'язково виїздити на місце і робити оцінку збитків, залучаючи високооплачуваних фахівців-оцінювачів. Це дає можливість знижувати вартість страхових послуг індексного страхування завдяки скороченню адміністративних послуг. Невисока вартість, прозорість, простота індексного страхування і необов'язковість залучення оцінювачів на місце страхової події, сприяла значній популярності такого страхування в країнах, де в аграрному секторі переважають дрібні фермерські господарства. Аналогічний досвід можна поширювати й в Україні.

Використовуючи як класичні так і індексні страхові продукти, суб'єкти ринку агрострахування протягом 2010-2018 рр. отримали наступні показники діяльності (табл. 1). Так, у 2010 році спостерігається зменшення кількості укладених договорів, порівняно з попереднім роком, що пов'язано з відміною у 2009 році програми субсидування агрострахування та в цілому світовою економічною кризою¹. У 2011 році кількість укладених договорів значно підвищилася, у порівнянні з 2010 роком, проте вже починаючи з 2011 по 2016 рр. спостерігається зменшення даного показника на 70,7%. Відповідно до зменшення кількості укладених договорів зменшувалися і надходження страхових премій. Різне зменшення показників роботи ринку агрострахування у 2014-2015 рр. також пов'язане з геополітичними змінами в Україні, а саме анексією АР Крим та військовими діями на сході країни.

Негативна тенденція функціонування ринку агрострахування в період з 2011 по 2016 рр. спричинена недовірою аграріїв до страхових компаній та сприймання даного виду мінімізації ризиків виробництва вимушеною мірою, зокрема при укладанні кредитних договорів та участі у державних програмах фінансування сільгоспвиробників.

Спираючись на опитування, проведене експертами асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» стосовно вивчення ринку страхових послуг в рамках дослідження «UCABMetrics 2018», можна зауважити, що основна маса агровиробників у процесі своєї діяльності не використовує послугу страхування посівів та врожаю. З числа опитаних лише 15% сільськогосподарських підприємств користуються даним видом страхування, 85% респондентів взагалі не користуються страховими послугами посівів та врожаю.

---

¹Рубцова Н.М. Сучасний стан та перспективирозвитку діючої системи агрострахування в Україні. *Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)*. 2014. № 4 (28). С. 237-240. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7604/1/17-1-8.pdf>

Ті фермери, які користуються страховими послугами повідомили, що в залежності від виду страхування, у разі настання страхового випадку, страхове покриття завданих збитків коливається у межах від 20% до 60%¹.

Таблиця 1– Основні показники роботи ринку агостраховання України за 2009-2018 роки^{2,3}

Показник	Роки										Відхилення 2018 р. від 2009 р., %
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Посівна площа, тис. га	19205,6	18995,8	19493,5	19493,3	19265,4	18834,2	18706,4	18805,8	19113,4	19314,6	0,6
Застрахована площа, тис. га	510,0	553,0	786,0	727,0	869,0	732,0	689,0	700,0	661,0	974,0	91,0
Питома вага застрахованої площі у загальній, %	2,66	2,91	4,03	3,73	4,51	3,89	3,68	3,72	3,46	5,04	89,5
Кількість, од.: страхових компаній	16	13	14	14	8	11	12	11	13	13	-18,8
укладених договорів	1980	1217	2710	1936	1722	1392	1062	793	957	1205	-39,1
Загальна страхова сума, млн. грн.	1300,0	2455,0	3640,0	3462,7	4394,0	н/д	3969,0	6240,0	5933,0	6674,0	у 5,1 рази
Середня страхова сума на 1 га, грн.	2549,02	4439,42	4631,08	4762,97	5056,39	–	5760,52	8914,29	9000,0	6852,16	у 2,7 рази
Страхові премії, млн. грн.	42,00	84,00	136,00	130,04	135,40	73,00	77,70	157,0	204,3	208,8	у 5,0 рази
Середня премія на 1 га, грн.	82,35	130,20	173,03	178,82	155,81	99,7	112,8	224,3	311,1	214,4	у 2,6 рази
Середній страховий тариф, %	3,24	3,84	3,74	3,77	3,1	2,4	2,0	2,5	3,4	3,1	-4,3
Рівень виплат, %	36,48	50,94	28,00	41,00	9,70	7,6	12,9	44,2	4,9	2,8	–

При цьому за результатами аналізу табл. 1, встановлено, що у 2018 році агропідприємство при укладанні договору страхування ризиків виробництва сільськогосподарської продукції сплачувало лише 208,8 грн на 1 га застрахованої площі, при обсязі страхового захисту – 6852,16 грн на 1 га. Дані показники мають сприяти популяризації агостраховання сільськогосподарських ризиків в

¹85% аграріїв не користуються страхуванням посівів та врожаю. *Український клуб аграрного бізнесу*. URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/85_agrariiv_ne_koristuyutsya_strakhuvannyam_posiviv_ta_vrozhayu/

²Портал про сільськогосподарське страхування. URL: <http://www.agroinsurance.com/>

³Електронний журнал «Про страхування» URL: <http://forinsurer.com>

середовищі українських аграріїв, незважаючи на все ще наявну недовіру до страховиків у фермерів і недостатнє бажання останніх закладати кошти в бюджети своїх господарств на дану послугу. Тим більше, що стрімка зміна кліматичних умов на території України, дедалі частіші аномальні смерчі з градом, потужні буревії, які спричиняють пошкодження сільськогосподарських рослин безпосередньо перед початком збору врожаю мають спонукати фермерів звернутися до даної послуги мінімізації ризиків.

У 2017-2018 рр. аграрії стали більш активно приймати участь у державних програмах фінансування агровиробників, зокрема програмі форвардних закупівель¹, що дало змогу частково активізувати роботу ринку агрострахування та підвищити кількість укладених договорів на 20,7% та 25,9 % відповідно, порівняно з попередніми роками. Участь у державних програмах також збільшило рівень охоплення страхуванням сільськогосподарських площ (до 5,04% у 2018 р.), який протягом 2009-2017 рр. був доволі низьким – близько 2,5 %, в той час, як у країнах Європи цей показник перевищує 60-70 %, а, наприклад, на Кіпрі та в Ізраїлі складає 100 %².

Згідно з даними Нацкомфінпослуг, станом на 12.02.2019 ліцензію на провадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мають 64 страхові компанії³. При цьому основними гравцями на ринку агрострахування є 14 страхових компаній. Розглянемо показники страхування за 2018 рік в розрізі по страховим компаніям (табл. 2).

Лідерами у 2018 році по кількості укладених договорів агрострахування стала страхова компанія «ПЗУ Україна» (345 договорів, що складає 28,6% від загальної кількості). В ТОП-5 за даними показником також входять «Інго Україна» (236 договорів, або 19,6%), «АРХ» (179 договорів, або 14,8%) «Аска» (158 договорів, або 13,1%), «Універсальна» (126 договорів, або 10,4%).

Найбільший обсяг страхових премій збрала страхова компанія «Універсальна» (84,0 млн грн, або 40,2%). За нею йдуть страхові компанії «ПЗУ Україна» (33,8 млн грн, або 16,2%), «Інго Україна» (21,7 млн грн, або 10,4%), «Аска» (17,4 млн грн, або 8,3%), «Країна» (15,3 млн грн, або 7,3%), «УАСК» (13,5 млн грн, або 6,5%) та «АРХ» (13,5 млн грн, або 6,5%).

За обсягами страхових виплат лідером є ПрАТ СК «ПЗУ Україна», величина яких у 2018 році становила 3,58 млн грн.

З огляду на те, що агрострахування, яке пов'язане з програмами фінансування сільгоспвиробників (наприклад зпрограмою форвардних закупівель зерна) складає приблизно третину від усіх укладених на ринку договорів та усіх

¹ Рубцова Н.М. Оптимізації вартості договорів страхування сільськогосподарської продукції за форвардними контрактами. *Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)*. 2018. № 2 (37). С. 221-228. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7604/1/17-1-8.pdf>

²Ринок агрострахування: підводячи підсумки. *Фінансові послуги*. 2016. №3-4 (117-118) URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/finu_2016_3-4_7.pdf

³Ринок агрострахування України у 2018-му андеррайтинговому році. 2019. URL: <https://agro.me.gov.ua/>

застрахованих площ, ПАТ «Аграрний фонд» ретельно підходить до вибору страховиків.

Таблиця 2 – Зведені дані агрострахування в розрізі страхових компаній, 2018 рік

Компанія	Кількість договорів	Застрахована на площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премій, грн	Виплати, грн
ARX	179	73237	639401679	13521794	2,1%	1907215
ПЗУ	345	179335	1520716749	33820280	2,2%	3577014
Аска	158	140508	562676959	17434080	3,1%	1635596
Брокбізнес	62	120334	234337861	3905189	1,7%	–
Гарант-Систем	2	2	31300	824	2,6%	–
Гардіан	35	12549	99652315	4616568	4,6%	–
Інго Україна	236	203567	872278707	21739007	2,5%	499783
Країна	52	39824	364157278	15276166	4,2%	884725
Мега-Гарант	1	1004	13501000	54004	0,4%	–
ТАС	6	1725	22065994	957060	4,3%	–
УАСК	5	6224	189544048	13506637	7,1%	–
Універсальна	126	195494	2156542818	84012413	3,9%	173994
Загалом/Середня ставка	1 207	973803	6674906708	208844022	3,1%	8678327

Основними критеріями, якими керувався ПАТ «Аграрний фонд» при виборі партнерів по страхуванню стали:

- відкрита фінансова звітність даних компаній;
- прозорість бізнес процесів, досвід в агрострахуванні та беззаперечна репутація;
- основні показники компаній по добровільному страхуванню сільськогосподарської продукції, які і стали визначальними критеріями відбору партнерів.

З огляду на це, ПАТ «Аграрний фонд» виокремив для співпраці на весняну форвардну компанію 2020 року на умовах співстрахування такі компанії як ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та ПрАТ СК «ARX» (раніше АХА Страхування)¹.

Аналізуючи безпосередньо показники страхування зернових культур (табл. 3) бачимо, що кількість договорів страхування зернових культур з кожним роком зростає з 577 од. у 2016 р. до 795 од. у 2018 р. Найбільший обсяг зібраних страхових премій за даними страховими культурами було зібрано у 2017 році – 177,4 млн грн., на що вплинула найбільша середня ставка страхової премії за досліджуваний період – 3,5%.

Помітним є те, що договори страхування зернових культур займають суттєву частку у загальних показниках роботи ринку агрострахування. Так, за період з 2016 по 2018 рр. частка договорів страхування зернових культур у загальному обсязі становила 63,7-72,8%, застрахованих площ – 76,3-81,0%, страхових премій – 70,1-86,8%.

Найбільшу частку у структурі зернових культур як за кількістю укладених

¹Співпраця зі страховиками. Аграрний фонд. 2019. URL: <http://agrofond.gov.ua/activity/insurances/>

договорів, обсягом застрахованих площ, так і за обсягом зібраних премій займає озима пшениця. Також суттєву частку у структурі зернових культур за основними показниками страхування займає кукурудза.

Таблиця 3 – Основні показники страхування зернових культур за 2016-2018 рр. в Україні

Культура	К-сть договорів, од	Площа га	Страхова сума, тис грн	Сума премій, тис грн	Середня ставка премії, %	Сума премій на гектар, грн./га	Страхована сума на гектар, грн./га
2016 андеррайтинговий рік							
Озима пшениця	471	481065	2796562,8	100744,7	3,6%	209	5813
Озимий ячмінь	18	7779	30260,4	890,9	2,9%	115	3890
Озиме жито	9	1727	8435,5	288,4	3,4%	167	4884
Ярий ячмінь	11	2348	31877,7	539,0	1,7%	230	13577
Яра пшениця	6	4825	90788,0	2118,9	2,3%	439	18816
Кукурудза	54	34529	524967,3	4216,2	0,8%	122	15204
Гречка	8	2129	32172,4	1205,5	3,7%	566	15112
Всього / середнє	577	534402	3515064,1	110003,7	2,6%	264	11042
Відсоток від загального показника, %	72,8	76,3	56,3	70,1	–	–	–
2017 андеррайтинговий рік							
Озима пшениця	453	414538	3142993,0	111880,9	3,6%	270	7582
Озимий ячмінь	24	9417	40381,2	1457,1	3,6%	155	4288
Озиме жито	20	5866	32701,2	1091,4	3,3%	186	5575
Ярий ячмінь	13	3661	54851,2	851,8	1,6%	233	14983
Яра пшениця	6	2841	23488,2	537,2	2,3%	189	8268
Яре жито	1	136	505,4	33,0	6,5%	242	3716
Кукурудза	89	70209	1529975,0	61328,1	4,0%	874	21792
Сорго	2	1107	6304,4	131,8	2,1%	119	5695
Гречка	2	215	2313,8	104,5	4,5%	486	10762
Всього / середнє	610	507990	4833513,6	177415,7	3,5%	306	9184
Відсоток від загального показника, %	63,7	76,9	81,5	86,8	–	–	–
2018 андеррайтинговий рік							
Озима пшениця	614	712106	3810786,5	134117,7	3,5%	188	5351
Озимий ячмінь	40	8466	43825,2	1360,0	3,1%	161	5177
Озиме жито	13	2547	13950,1	495,0	3,5%	194	5477
Яра пшениця	8	6089	76649,3	2338,4	3,1%	384	12588
Ярий ячмінь	5	512	4395,0	84,2	1,9%	165	8584
Кукурудза	114	59082	1042828,2	21185,3	2,0%	359	17651
Овес	1	207	978,1	31,3	3,2%	151	4725
Всього / середнє	795	789009	4993412,3	159611,9	2,9%	229	8508
Відсоток від загального показника, %	65,9	81,0	74,8	76,4	–	–	–

Незважаючи на пільгові умови зі страхування кукурудзи, які надаються з осені 2017 р. в рамках програми «Ваш урожай-наша турбота», до реалізації якої

долучилися Проект Міжнародної фінансової корпорації «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», КредіАгріколь Банк, компанія Syngenta та СК «АХА Страхування», розміри страхових платежів продовжують залишатися на невисокому рівні у порівнянні з озимою пшеницею¹. Незважаючи на те, що за даною зерновою культурою щорічно спостерігаються найбільші загиблі площі (табл. 4), агровиробники не квапляться укладати договори страхування кукурудзи, про це свідчить відсутність страхового відшкодування (табл. 5).

Таблиця 4 – Загиблі площі зернових культур в Україні за 2016-2019 рр.

Культури	Площа посівна, уточнена, тис. га	Площа зібрана, тис. га	Загибла площа, тис. га
2016 рік			
Озима пшениця	6013,2	6002,5	10,7
Кукурудза на зерно	4285,5	4252,2	33,3
Ярий ячмінь	1006,4	1004,2	5,8
2017 рік			
Озима пшениця	6168,3	6160,8	7,5
Кукурудза на зерно	4520,0	4480,7	39,3
Ярий ячмінь	1619,9	1616,5	3,4
2018 рік			
Озима пшениця	6417,1	6408,6	8,5
Кукурудза на зерно	4579,7	4564,2	15,5
Ярий ячмінь	1617,7	1611,2	6,5
2019 рік			
Озима пшениця	6641,3	6636,7	4,6
Кукурудза на зерно	5005,4	4984,9	20,5
Ярий ячмінь	1553,9	1551,4	2,5

Сільгоспвиробники звертають особливу увагу на суми відшкодувань страховими компаніями збитків, яких аграрії зазнали в результаті страхових випадків. На переконання сільгоспвиробників, розмір відшкодувань показує серйозність намірів страховиків у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання. Дані щодо страхових виплат у розрізі зернових культур наведені у таблиці 5.

Таблиця 5 – Страхові виплати у розрізі зернових культур за 2016-2018 рр.

Культура	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку, %	Рівень виплат, %
2016 андеррайтинговий рік					
Озима пшениця	–	–	6589766	66,0%	6,5%
2017 андеррайтинговий рік					
Озима пшениця	2393241	584111	2977352	39,0%	2,7%
Озиме жито	171500	–	171500	2,2%	15,7%
2018 андеррайтинговий рік					
Озима пшениця	–	1480511	1480511	17,1%	1,1%
Озиме жито	–	5460	5460	0,1%	1,1%

¹Виробники кукурудзи тепер можуть страхувати її на пільгових умовах. 2017.URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2017/02/12/-virobniki-kukurudzi-teper-mozhut-strahuvati-ii-na-pilgovih-umovah>

Найбільшу частку у загальних виплатах по ринку зернових культур складають договори страхування озимої пшениці (від 66,0% у 2016 р. до 17,1% у 2018 р.). Другою культурою, за якою протягом останніх двох років сільськогосподарські підприємства отримували страхове відшкодування є озиме жито.

За умов, що вирощування зернових культур є дуже ризиковим видом діяльності, а природно-кліматичні умови за останні роки різко змінюються в несприятливий бік для аграріїв, варто відмітити дуже низький рівень виплат за договорами страхування зернових культур – 1,1% у 2018 році.

Звісно, що рівень виплат залежить й від кількості страхових випадків, що сталися протягом строку дії договору. Але зазвичай даний показник у розвинутих європейських країнах знаходиться у межах 40-60%, а при катастрофічних подіях (наприклад буревій, повені, заморозки, засуха) може перевищувати й 100%. Природно-кліматичні умови вітчизняного сьогодення дуже ризикові, але укладені формальні договори страхування, з високим рівнем франшизи, не дають можливість отримати якісне страхове покриття. Звідси виникає одна з основних проблем, яка стримує розвиток ринку агрострахування – недовіра аграріїв. Поліпшення ситуації можливо за рахунок постійних комунікацій страховика з агровиробниками, проведення роз'яснювальних робіт та науково-практичних семінарів щодо існуючих страхових продуктів, переліку ризиків, які підпадають під покриття, поняття франшизи і коефіцієнт покриття і як вони впливають на розмір страхового відшкодування, визначення розміру збитку та як себе поводити при його настанні тощо. Ці питання дуже актуальні для аграріїв, зокрема підприємств малого та середнього бізнесу і потребують негайного вирішення. Великі агрохолдинги забезпечують свій бізнес за рахунок розташування посівних площ у різних регіонах і, що особливо важливо, в різних кліматичних зонах, використовуючи різну спеціалізацію. За таких умов великі агропідприємства «легше сприймають» збитки отримані від несприятливих погодних умов в сільському господарстві, що не можна сказати про невеликі агропідприємства.

Отже, у період стрімких змін природно-кліматичних умов на території України стратегічно важливо підтримувати сферу виробництва зернових культур. Найдієвішим способом захисту від ризиків для сільгоспвиробників є страхування. Сучасний стан ринку страхування зернових культур має повільний темп розвитку та порівняно з іншими країнами надзвичайно низьку частку застрахованих сільськогосподарських посівів. Останні роки спостерігається позитивна тенденція укладення договорів страхування сільськогосподарської продукції, зокрема зернових культур. Важливу роль в поживленні ринку агрострахування зіграли державні програми фінансування сільгоспвиробників такі як форвардні закупівлі зерна. Лідерами на ринку агрострахування є ПрАТ СК «ПЗУУкраїна» та ПрАТ СК «ARX», які на умовах співстрахування співпрацюють з ПАТ «Аграрний фонд».

Проте подальший розвиток агрострахування супроводжується низькою проблем, зокрема, низький рівень довіри аграріїв до страховиків, недостатнє інформування сільгоспвиробників, недостатній рівень застосування інноваційних розробок при укладанні та веденні договорів страхування сільськогосподарських культур, зокрема огляду посівів та визначення збитку при настанні страхового випадку. Для вирішення наведених недоліків варто почати використовувати інновації в системі страхування зернових культур, зокрема робототехніки,

індексного страхування, точного землеробства та інноваційних страхових продуктів. Агостраховання за правильного підходу вже сьогодні може стати надійним захистом для агробізнесу й вигідним для страхових компаній. Потенціал цього виду страхування доволі значний, оскільки сам агробізнес стрімко розвивається й містить багато ризиків.

Розвиток агостраховання на ринку зернових культур в свою чергу сприятиме стабільному розвитку малих та середніх форм бізнесу завдяки мінімізації можливих ризиків. Позитивними наслідками інноваційного агостраховання стане безперервний, збалансований та стабільний розвиток аграрного ринку, фінансова стабільність суб'єктів господарської діяльності та гідна позиція України у світовій економіці.

3.6 Методичні підходи до факторного аналізу інноваційності розвитку галузей рослинництва

В сучасних умовах функціонування національної економіки набуває актуальності забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора з метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на вітчизняному та світовому продовольчих ринках. Особливо інноваційного розвитку потребує галузь рослинництва, яка є важливою галуззю сільського господарства, що впливає на стан продовольчої безпеки держави, відіграє провідну роль у соціально-економічній політиці та є сировинною базою для розвитку більшості агропродовольчих підкомплексів. Це пояснюється тим, що характерними особливостями розвитку виробництва в рослинництві на сьогоднішній день залишаються незадовільний стан його матеріально-технічної бази, низький інвестиційний потенціал галузі, високі виробничо-фінансові ризики тощо. А відтак, дослідження сутності, складових та факторів впливу на інноваційний розвиток галузей рослинництва в умовах інфляції та нестабільної політико-економічної ситуації мають особливо важливе значення, є актуальними і зумовлюють доцільність розгляду цього питання.

Значну увагу дослідженню проблематики інноваційного розвитку, як в теоретичному аспекті, так і в практиці виробництва продукції галузі рослинництва, було приділено в працях Т. Дудара¹, Г. Мазнева², О. Шубравської³, О. Полінкевич⁴, О. Шпикуляка⁵, П. Саблука⁶ та інших вчених.

¹ Дудар Т. Розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. №1. С. 60–69.

² Мазнев Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 2. С. 32–41.

³ Ресурсні можливості розвитку аграрного сектора економіки України: колективна монографія / за ред. О.В. Шубравської. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2017. 440 с.

⁴ Стратегії та технології інноваційного розвитку корпорацій: монографія / за заг. наук. ред. О.М. Полінкевич. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 416 с.

⁵ Шпикуляк О.Г., Грицасенко М.І. Розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері: менеджмент та ефективність: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 424 с.

⁶ Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П.Т. Саблук та ін. Київ: ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

- Parshyn Yurii**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Financial and Economic Security, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (2.17).
- Parshyna Margaryta** PhD in Economic Sciences, Associate Professor of Economics and Entrepreneurship, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture (2.20).
- Parshyna Olena**, Doctor of Economics, Professor, Head of Analytical Economics and Management Department, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (2.17).
- Pasichnyk Yurii**, Doctor of Economics, Professor, Leading researcher department of financial credit and tax policy, National Science Center «Institute of Agrarian Economics» (3.1).
- Pikh Nataliia**, Senior Lecturer, Department of Public Administration of The Interregional Academy of Management (5.4).
- Pokataieva Olha**, Doctor of Science (Economics), Professor, First vice-rector Classic Private University, Zaporizhzhia (1.16).
- Prikhno Iryna**, Doctor of Economics, Associate Professor, Professor at the Department of Finance, Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine. Corresponding Member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine (1.11).
- Radchenko Nataliia**, Doctor of Philosophy, Associate Professor at the Department of finance, banking and insurance Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (3.2).
- Radchenko Oksana**, PhD in Economics, docent, Associate Professor, Leading researcher department of financial credit and tax policy National Science Center «Institute of Agrarian Economics» (1.1).
- Rakova Anastasia**, Master, Department of Economic Cybernetics Ivan Franko National University of Lviv (2.18).
- Redkina Ganna**, Assistant Professor Assistant Professor of department of Sociology Graduation Ph.D. in Political Sciences Dniprovsk state technical university (5.9).
- Reznikova Olga**, Candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow, Head of the Strategic Planning Research Department, Center of security studies, National Institute for Strategic Studies (5.2).
- Rogoza Mykola**, Doctor of Economic Sciences, Professor; Honored Worker of Science and Engineering of Ukraine; Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine; Academician of the International Academy of Biotechnology (4.2).
- Romankova Oksana**, PhD in Chemistry, Associate Professor at Department of Accounting, taxation and economic security, Donbass state machine-building academy (4.16).
- Rubtsova Natalia**, Doctor of Philosophy, Associate Professor at the Department of finance, banking and insurance Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (3.5).
- Rudenko Inna**, Ph.D. in economics, Associated Professor, Lecturer of Cyclic commission of economics, management and administration Kharkov Trade and Economic College of Kyiv National Trade and Economic University (2.27).
- Rushchyshyn Nadiya**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor the Department of Financial and Economic Security and Banking Business, Lviv University of Trade and Economics (1.8).
- Sai Lesia**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor, Department of Management and International Business, National University «Lviv Polytechnic» (2.3).
- Sakhno Andrii**, Doctor of Economics Sciences, Professor, Department of Economics, Vinnytsia National Agrarian University (2.25).
- Sereda Olena**, Senior Lecturer Department of Finance and Banking Volodymyr Dahl East-ukrainian national University (2.9).
- Shevchenko Valery**, Postgraduate Student of Department of Finance, Dokuchayev Kharkiv National Agrarian University (3.6).
- Smolinska Softa**, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Financial Management Department of Lviv Franko National University (4.9).
- Sofishchenko Iryna**, PhD in Economics, Associate Prof. International economy and marketing department Kyiv National Taras Shevchenko University (2.16).
- Sofishchenko Valeriya**, Master of Economics Kyiv National Taras Shevchenko University (2.16).

досліджень Національного інституту стратегічних досліджень (підрозділ 5.2).

Розоза Микола Єгорович, доктор економічних наук, професор Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії економічних наук України, академік Міжнародної академії біотехнологій (підрозділ 4.2).

Романькова Оксана Миколаївна, кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека» Донбаської державної машинобудівної академії (підрозділ 4.16).

Рубцова Наталя Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (підрозділ 3.5).

Руденко Ірина Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування Харківського торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету (підрозділ 2.27).

Руццишин Надія Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу Львівського торговельно-економічного університету (підрозділ 1.8).

Сай Леся Петрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» (підрозділ 2.3).

Сахно Андрій Анатолійович, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету (підрозділ 2.25).

Свістунів Олексій Сергійович, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Хмельницького національного університету (підрозділ 2.7).

Світлична Алла Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва і права Полтавської державної аграрної академії (підрозділ 4.5).

Середи Олена Олександрівна, старший викладач кафедри фінансів та банківської справи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (підрозділ 2.9).

Сиволоп Юлія Юрівна, викладач кафедри маркетингу Східноєвропейського університету економіки та менеджменту (підрозділ 4.12).

Смолінська Софія Дмитрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту Львівського Національного університету імені Івана Франка (підрозділ 4.9).

Софіщенко Валерія Костянтинівна, магістр економіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (підрозділ 2.16).

Софіщенко Ірина Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу Київського національного університету імені Тараса Шевченка (підрозділ 2.16).

Стецевич Андрій Ігорович, аспірант Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи» (підрозділ 4.10).

Столярчук Валентина Миколаївна, кандидат технічних наук, доцент Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (підрозділ 4.2).

Сукач Олена Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського університету економіки та менеджменту. Член-кореспондент Академії економічних наук України (підрозділ 1.11).

Сьомін Сергій Валерійович, доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу правової та антикорупційної політики Національного інституту стратегічних досліджень (підрозділ 5.4).

Тарасенко Світлана Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету (підрозділ 2.19).

712 GESELLSCHAFTSRECHTLICHE TRANSFORMATIONEN VON WIRTSCHAFTLICHEN SYSTEMEN IN DEN ZEITENDER NEO-INDUSTRIALISIERUNG

2.12 Світовий досвід інтеграційних форм взаємодії корпорацій та малого агробізнесу.....	256
2.13 Оцінювання рівня концентрації та монополізації економіки в сучасних умовах	263
2.14 Assessment of the Impact of Financial, Resource, Geospatial and Time Factors on Power Grid Efficiency: International Outlook	272
2.15 Ринок м'яса в умовах економічних трансформацій	290
2.16 Динамічне моделювання фінансових потоків економічного кластеру	300
2.17 Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах економічних трансформацій	311
2.18 Ukraine's Quarterly GDP Forecast on Mixed-Frequency Data: the Methods Comparative Analysis.....	319
2.19 Verification of Economic Determination of Morbidity in Ukraine	326
2.20 Efficiency of use of the Region Potential: Analysis, Modelling and Decision MAKING.....	334
2.21 Екологічні аспекти економічних трансформацій національних економік	342
2.22 Зміст та концептуальні основи функціонування механізмів публічного управління в Україні	353
2.23 National Economy' Competitiveness in Socially Significant Characteristics of Enterprise Organization	362
2.24 Impact of Unemployment on the National Economy	372
2.25 Стан та тенденції безробіття на сільських територіях України в умовах глобалізації.....	379
2.26 Активна політика розвитку зайнятості в умовах Євроінтеграції України	387
2.27 Розвиток виробничих підприємств шляхом керування мотивацією персоналу	395

ABSCHNITT III. THEORETISCHE UND METHODISCHE PRINZIPIEN VON MIKROKREDITIERUNG UND MIKROFINANZIERUNG DER LANDWIRTSCHAFTLICHEN PRODUKTION .....

3.1 Архітектура та архітектоніка національної системи фінансового забезпечення аграрного сектору економіки.....	403
3.2 Банківський кредит як інструмент формування фінансових ресурсів аграрних підприємств.....	410
3.3 Банківське кредитування малого бізнесу аграрного сектору економіки України	418
3.4 Мікрокредитування аграрного сектору в Україні: стан, проблеми та перспективи	431
3.5 Аналіз ринку страхування зернових культур в Україні.....	444
3.6 Методичні підходи до факторного аналізу інноваційності розвитку галузей рослинництва	454

ABSCHNITT IV. INDUSTRIE DER GASTGEWERBE, MARKETINGTECHNOLOGIEN UND UNTERNEHMENSILANZPOLITIK .....

4.1 Механізми формування та реалізації державної політики розвитку курортно-рекреаційної сфери регіонів.....	463
4.2 Achievements and Limits of Development of Tourism and Hospitality: Evidence from Ukraine	475
4.3 Виставкова діяльність в індустрії туризму та гостинності	482
4.4 Історико-культурна спадщина Миколаївської області як територіально-господарська складова індустрії туризму	494
4.5 Розвиток зеленого туризму в Україні.....	501
4.6 Аналіз світового досвіду застосування аромаркетингу для покращення конкурентоспроможності закладів готельно-ресторанного бізнесу	509
4.7 Мультимедійні продукти бібліотечних інституцій як маркетингова стратегія у популяризації культурного туризму Львівщини	516
4.8 Совершенствование методического подхода к оценке имиджа туристической фирмы	525
4.9 Позиціонування та бренд – менеджмент підприємств готельного бізнесу	532